

Att ge ifrån sig makt

Att ge brukarna inflytande på riktigt, och samtidigt ha makt att kunna besluta om tvångsvård – kan socialtjänsten få det att gå ihop? Lund försöker.

Text & bild: Anna Fredriksson | [Prenumerera](#) | Artikel i SocialPolitik nr 2 2017

Att ge brukarna inflytande på riktigt, och samtidigt ha makt att kunna besluta om tvångsvård – kan socialtjänsten få det att gå ihop? Lund försöker.

Kanske är första steget att lämna ifrån sig makt att faktiskt se och erkänna att man har den? I så fall har vuxenstöd i Lunds kommun kommit en bit på väg.

– Det är skönt med makt! Det är fruktansvärt att känna att man inte har makt.

Det säger Camilla Eskilsson, socialsekreterare som jobbar med missbruksfrågor på socialförvaltningen i Lund. Hon och kollegan Jennie Skarp tycker likadant. De har både chefer och politiker över sig, men maktlösa känner de sig inte. De har frihet att lägga upp jobbet på det sätt de tycker är lämpligt när de stöttar människor i den ansträngning som det är att lämna ett missbruk.

– Vi har mandat att hjälpa. Samtidigt, i förhållande till våra klienter har vi möjlighet att ge tvångsvård, om det verkligen är fara för livet. Den som är mitt i ett missbruk kan inte alltid se hur illa det är. Då ska vi skapa en god allians och ändå kunna ta ingripande beslut om den här personens liv.

När det handlar om att välja behandlingshem brukar socialsekreterarna gå på klientens önskemål.

– Men vi ska också känna att vi inte flyter med för mycket, säger Camilla.

Piotr har en hel del att säga om behandlingshem. Som att handläggaren inte lyssnade när han kom till ett ställe som han tyckte inte alls funkade för honom.

– Jag hade under en ganska lång tid sökt hjälp med mitt missbruk. Både aktivt och mindre aktivt. Till slut kom jag på ett behandlingshem där vi bara var kassakor. Det hände en massa grejer så polisen fick komma. Det var inte alls rätt ställe för mig.

Piotr ringde hela tiden och berättade för sin socialsekreterare att han mådde dåligt. Utan resultat.

– Jag var nära på att sticka men jag höll ut den tiden som var bestämt.

Att socialtjänsten ska ställa mycket större krav på de behandlingshem de anlitar är något som Piotr nu efteråt tagit upp på de dialogmöten som Jennie Skarp och Camilla Eskilsson bjuder in till.

Att mötena kallas just dialogmöten är viktigt, säger Harald Gegner, utvecklingssekreterare på socialförvaltningen i Lund och kommundoktorand knuten till Malmö högskola.

– Vi skulle kunna kalla dem brukarråd, men dialog är nyckelordet och visar att det handlar om jämbördiga parter som alla kan väcka frågor och är experter på sitt område.

Dialogmötena är riktigt kul, ja bland det bästa i jobbet, tycker Jennie och Camilla. Även om de kräver mycket förberedelse och efterarbete. Och kan bli av skiftande karaktär.

– Det kan vara lite nervöst. Kanske har vi bjudit tio och det kommer tre. Eller åtta. Vi vet aldrig.

Mötena ska ha balans, ge alla utrymme att komma till tals och tiden ska räcka till. Två möten varje termin, där varje möte varar i två timmar.

Det är långt mellan mötena, tycker Piotr som varit på fem möten under några år, Maria har varit på lika många.

– När jag går därifrån känner jag mig glad och sedd. Det känns skönt att kunna bidra för någon annan, säger hon.

Det är två och ett halvt år sedan hon kraschade. Efter 20 års drickande fick hon tvångsvård.

– Jag har haft tur, det har fungerat väldigt bra och jag har haft en jämbördig relation med min handläggare. Jag kan ställa

krav.

Piotr tycker att topparna i förvaltningen skulle kunna vara med på dialogmötena. Harald Gegner håller med.

– Det blir ett annat genomslag hos den som möter era berättelser direkt. Då blir man berörd. Och någon av cheferna har velat vara med.

Harald Gegner är den som pratar om att det finns en viss maktlöshet i organisationen. Att cheferna lyssnar men att maktlösheten går hela vägen uppåt.

– Det handlar inte om bristande förståelse, utan mer om hur vi ser på missbruk generellt. De förslag som brukarna ser som lösningar går ofta rakt emot hur socialtjänsten arbetar idag. Detta gäller inte bara för Lund, utan i hela landet (läs mer om det under Brukarnas 10 i topp längre ned).

Från dialogmötena sker återkoppling till chefer och ledning. Det som kommer fram där används som underlag för diskussioner och i beslutsprocesser. Men vad blir resultatet konkret?

– Jag skulle vilja tro att det vi säger har betydelse, att socialsekreterarna gör annorlunda när de lyssnat på oss, men jag är rätt så skeptisk. Jag har blandade känslor allmänt inför socialförvaltningen men dialogmötena tycker jag om, säger Piotr.

Det finns ett stort missnöje från brukarna över att de som bor på kommunens stödboende inte får ha umgänge med sina barn där.

– Vi har framfört det till cheferna. Jag känner igen mycket som sägs väldigt väl. Det är skönt att det kommer upp, då kan jag föra det vidare på ett annat vis. Dialogmötena ger en större tyngd än när jag framför någonting själv, säger Jennie. Brukarnas 10 i topp lista är konkret och ett underlag att ta tillbaka till övriga medarbetare och diskutera: Hur kan vi göra verklighet av det här?

– Man vill gärna ha snabba förändringar, men vissa saker tar tid, att ändra attityder får man se ur ett tio- till tjugoårsperspektiv. Utvecklingen går framåt. Men det är också stora organisatoriska frågor. Samhällsförändringar tar tid,

demokrati tar tid. På sikt märker man att något händer, säger Harald.

Maria tar diskussionen tillbaka till här och nu.

– Att jag har blivit hörd när jag propagerat för en självhjälpsgrupp, att jag fick med socialsekreteraren på ett öppet möte på prov i våras. Det känns viktigt för mig.

Bråkarnas 10 i topp

Så som de framkommit på dialogmöten. Med kommentarer av Piotr, Maria, Harald, Jennie och Camilla.

1 Kontinuitet

Harald: I verkligheten är personalomsättningen ett faktum. Speciellt inom områdena vuxenstöd, arbete- och försörjning och barn, samt unga och familjestöd. I ett ärende kan tio olika personer vara inblandade från olika enheter. Hur löser vi det?

2 Tid att lyssna

Piotr: Jag tycker jag har haft för lite kontakt, jag hade behövt prata mycket ibland.

Jennie: Ibland behövs bara en medmänniska att prata av sig med. Vi behöver vara flexibla, ibland går det inte att genomföra det samtal man tänkt, då får man ställa om.

3 Relationen är viktig

Harald: Det här får vi inte glömma bort som profession. Att göra det lilla extra, gå utanför ramarna, hitta ett sätt att möta upp.

Piotr: Nu måste du kanske prata med någon du inte har kemin med. Det är svårt att alla ska hitta sin, men det hade varit super. För mig är det viktigt att få pengar i tid. Min förra handläggare, vi mejlade, hon visste att jag hade barn och var det sekretess ringde hon. Sedan slutade hon, då blev det mycket sämre kontakt för mig.

Maria: Ärlighet kommer när du känner tillit och förtroende.

4 □ Individuella lösningar

Piotr: Jag behövde längre tid än tre månader på behandling. Öppenvård skulle funka bra, eftersom jag har barn vill jag vara på hemmaplan.

Maria: Tre månader kändes som en evighet när jag kom till behandling men efter en tid ansökte jag om om förlängning till 4,5 månader. Jag är tacksam att jag fick den långa behandlingen och rekommenderar andra detsamma. Det är en investering för livet.

5 Delaktighet

Alla: Att själv få vara aktiv i de beslut som tas är jätteviktigt.

6 Boendet är viktigt

Piotr: Hyran är det enda jag alltid betalat i tid. Jag har jämt haft förstahandskontrakt hur mycket jag än fuckat upp.

Harald: Det finns ett belöningstänkande som är kopplat till att få en bostad, men att bli drogfri är inte lätt. Oavsett missbruk eller inte behöver varje människa ha en trygg bas.

7 □ Lättillgänglig hjälp

Jennie: Det ska vara lätt att säga: Nu behöver jag hjälp.

Maria: Jämför missbruk med cancer, ingen kallar det misslyckande om en ny tumör kommer. Missbruk är också en sjukdom. Jag har inte ansvar för min sjukdom men för mitt tillfrisknande.

Piotr: Man vill inte sitta ensam hemma. Om du förlorat många vänner är det svårt att hitta nya. Att gå ner på stan, det kan leda till återfall.

Maria: Det behövs en plats där alla är välkomna.

Harald: Det är höga trösklar. Det har funnits sådana ställen förut i Lund, men det förebyggande har dragits ned.

8 □ Långsiktighet

Maria: Om du druckit i 20 år då har det genomsyrat allt. Då

ska du börja om på nytt, du behöver hjälp hela tiden. Drogfrihet är målet men du behöver stöd under lång tid. Nu finns det något generellt i att folk inte ska återkomma. Det gäller Försäkringskassan och överallt.

Camilla: Vi har tidigare haft som ett politiskt uppsatt mål att klienter som blivit drogfria inte ska komma tillbaka till oss. Men så ser inte vi på det. Att ta hjälp när man behöver, hur kan det vara ett misslyckande?

9 □Behoven ska styra

Piotr: Jag har gått i KBT men letar efter en psykodynamisk terapeut för att gå mer på djupet. Det är jättesvårt att hitta. Det är inte metoderna som finns som ska styra vad jag får.

10 □Ta vara på erfarenheter

Piotr: Lär av våra erfarenheter. Det hade kunnat finnas en 20-punktslista. Minst.

Harald: Hur kommer vi dit? Kanske genom att anställa brukare?

Anna Fredriksson